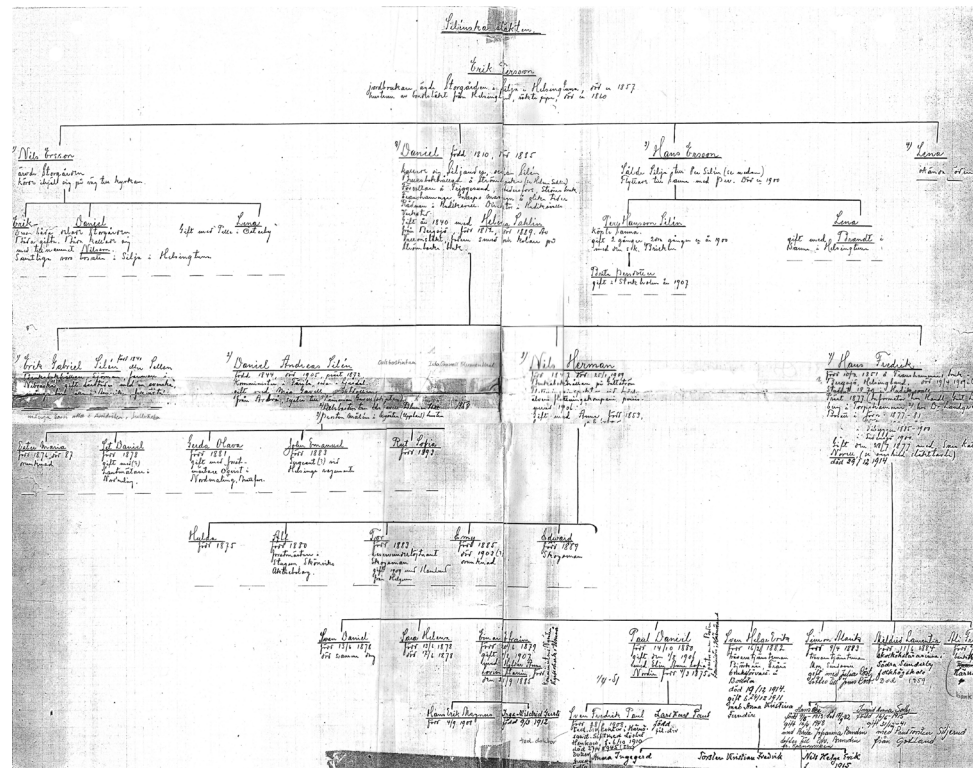

Släkten Silén

Den förste som kom att kalla sig Silén var en viss Daniel som föds 8 april 1810 i Hälsingtuna församling strax norr om Hudiksvall. Hans mor Sigrid Danielsdotter kommer från en gästgivaresläkt, medan hans far Erik Nilsson är bonde på Storgården i byn Silja. Storgården har gått i arv på fädernet sedan 1600-talet.

Familjen livnar sig på vad jorden ger och odlar korn, råg och potatis. De har dessutom fyra kor, sex får och två grisar. De har en båt och lägger nät och fiskar strömming. Detta är händigt bondfolk som själva skapar vad de behöver. Fadern Erik har en egen smedja med hammare, hovtänger, borrar och snickeriverktyg. Modern Sigrid har fyra spinnrockar och två vävstolar där linet omvandlas till klädesplagg. Vi vet också att hon röker pipa, något som anses tillräckligt sällsynt – och troligen opassande – för att noteras i släktrollorna.

De har två hästar och vi kan anta att Daniels föräldrar ibland är ute och rider tillsammans, baserat på det faktum att de är innehavare av två ridsadlar varav en "kvinnessadel". För att vara en bondefamilj på 1800-talet lever de ett till synes rätt gott liv. Det är kanske ingen extravagans, men de har ett par silverbägare och några kristallflaskor i skåpen om de får fint främman-

Stamtavla över den Silénska släkten, upprättad av Daniels sonson Paul Silén som släktforskade.

de. De köper kaffebönor och maler och Sigrid har ett paraply att ta till om det regnar. De är också delägare i en större slangspruta, redo att användas vid en brand i grannskapet. Familjen är i högsta grad troende vil-

ket vi förstår utifrån boksamlingen som bland annat rymmer bibeln, postillor och psalmböcker. Men det hindrar inte att de innehar egna redskap för hembränning.

När Daniel är 13 år gammal dör hans mor Sigrid. Fadern Erik gifter då om sig med hennes syster Anna, vilket innebär att Daniel får sin moster till styvmor. Vi vet inte exakt hur det påverkar Daniel, men att han tar sin tillflykt till böckerna är uppenbart. Familjen har tio böcker och Daniel plöjer dem säkert från pärm till pärm. De har också två skrivtavlor som han övar på.

Daniel är både kunskapstörstande och läraktig och han tycks ha huvudet på skaft redan i unga år. Han slösar inte bort någon tid i skolan, och i yngre tonåren synes prästen vara så nöjd med Daniels kristendomskunskaper att han – högst sällsynt – belönas med en egen bibel.

Redan tidigt i livet tycks Daniel veta vad han vill. Han vill exempelvis inte bli bonde. Han vill heller inte heta Eriksson i efternamn. Redan i 17-årsåldern lägger hans sig till med namnet Siljander, bildat utifrån boendeorten Silja. Men just här är han lite velig, för han byter inom kort till vad han anser bättre: Silén.

Endast 17 år fyllda får han tjänst som skrivare hos häradsskrivaren Eric Berglöf i Hudiksvall. Han noteras som "underårig" i husförhörslängden, men även "ärlig". Tjänsten som skrivare är lärorik och Daniel avancerar till bokhållare på Strömbacka bruk och sköter därmed brukets ekonomiska förehavanden. Detta järnbruk tillverkar smidbart stångjärn ur tackjärn. De praktiserar vallonsmide, en tillverkningsmetod som har förde-

Strömbacka smedja är sedan 1990 byggnadsminne.

len att den är relativt snabb, men nackdelen att den är rätt krävande både gällande kolåtgång och arbetskraft.

Efter fyra år som bokhållare får han förtroendet att axla den ansvarsfulla rollen som inspektor på det närliggande Friggesunds bruk. Trots att han endast är 27 år gammal har Daniel som inspektor det yttersta ansvaret för den dagliga driften av bruket. Friggesund är förvisso ett relativt litet järnbruk men många sysslor och personer ska koordineras för att järnframställningen ska gå smidigt. Malmen forslas från Bergslagen till Friggesund, och det smidda järnet transporteras sedan vidare söderut.

"Vid Hälsinglands talrika forsar anlades på 1600-talet en mängd små järnbruk, dit malmen fraktades från Bergslagen." kan man läsa på beskrivningen till denna bild över Friggesunds bruk (foto: Carl Gutav Rosenberg).

Inte mer än någon mil söderut ligger orten Norrbo. I prästgården där bor kyrkoherden Lars Berg och hans hustru Charlotta Lilliander. Det är högst sannolikt att Daniel är bekant med dem då inspektorn på närbelägna Strömbacka bruk är Lars Bergs bror. Någon som Daniel definitivt blir bekant med är deras hushållerska vid namn Helena Sahlin. Kanske känner han även hennes far, Andreas Gabrielsson, som har arbetat som smed och uppsyningsman på olika bruk i Hälsingland. Namnet Sahlin har hon tagit från sin mormor, Margareta Sahlin, som är dotter till klockaren Johan Sahlin i Bergsjö och hans hustru Margareta Widdman. Daniel och Helena fattar tycke för varandra och de gifter sig 8 juni 1840.

Daniel Siléns skriver under sin fars bouppteckning 1832.

I själva verket är Norrbo prästgård helt central för vissa grenar i den Silénska släkten. På Norrbo befinner sig nämligen också adjunkten Sven Norell. Han gifter sig senare med kyrkoherdefamiljens dotter Laura Berg. Deras dotter i sin tur gifter sig med Daniel och Helenas yngste son Hans Fredrik Silén. Om Daniel träffar alla dessa personer vet vi inte, i vilket fall kan han omöjligen ana hur familjerna senare ska komma att flätas ihop.

Efter tio år vid Friggesunds bruk anser sig Daniel ha samlat på sig så mycket erfarenhet att han är redo för nya utmaningar. Bruksägaren baron Fredrik Tersmeden anställer Daniel som inspektör på Franshammars bruk. Detta är ett betydligt större bruk än det tidigare och det har nyligen genomgått flera ombyggnationer och förbättringar. Vid bruket finns tre smedjor, tre hammare och sex härdar för stångjärnssmide. Produktionen uppgår årligen till över 500 ton järn.

Daniel blir kvar i sex år innan familjen, nu utökad med fyra söner, flyttar vidare till närbelägna Andersfors bruk. Anläggningen är uppförd vid Gimån som löper

Allt järn som lämnade smedjan stämplades med en järnstämpel. Stämplarna utvecklades till en form av varumärken för respektive järnbruk. På bilden en järnstämpel från Andersfors bruk (foto: Peter Häll, Tekniska museet).

mellan två sjöar där två fall bildas för driften av vattenhjul. Verket består av en stångjärnshammare med två härdar för tysksmide, samt en knipp- och spikhammare. Vid bruket finns också en såg där man bland annat tillverkar bjälkar, liksom ett omfattande jordbruk med omkring 80 kor, 50 får och 10 svin. Daniel är liksom tidigare inspektör och därmed chef över det hundratal personer som arbetar på bruket för att sköta driften.

Men redan tre år senare bär det av igen för familjen, denna gång till Ströms bruk. Även detta bruk ägs av Fredrik Tersmeden som uppenbarligen har ett gott öga till Daniel. Denna gång blir han kvar i sex år innan han 1861 söker sig vidare till masugnen i Gnarp som ägs av Fredriks bror, Fabian Tersmeden. Malmen som de smälter forslas sjövägen från Roslagen men även från Utö gruva i Stockholms skärgård. Anledningen

Gnarps masugn (omkring 1870).

är att man på dessa platser redan har förbrukat all skog och därför inte har bränsle nog för att driva egna järnverk.

Gnarps masugn tillverkar tackjärn vilket sedan levereras sjövägen till Ströms bruk, det vill säga Daniels tidigare arbetsplats, där det omvandlas till stångjärn för vidare försäljning på världsmarknaden. Tackjärnet fraktas också med häst för lastning på båt, en så kallad *haxe*, som ros över Hasselasjön till bruket i Franshammar. Produktionen är rätt omfattande och tidvis är Gnarps masugn den största producenten av tackjärn i Hälsingland.

När Daniel efter åtta år lämnar sin anställning har han varit inspektör på alla de fyra platser som bildar de så kallade *Strömsverken*: Franshammar, Andersfors,

Daniel Silén och Helena Sahlin.

Ströms och Gnarps bruk. Kanske börjar Daniel ana att järnhanteringen i Hälsingland i dess småskaliga format är på väg att nå vägs ände. De kommande årtiondena läggs bruk efter bruk ner då de inte längre är lönsamma. I dag finns knappt någonting kvar från tiden då stångjärnshammarnas slag ekade över nejden. Vissa herrgårdar står ännu kvar men de flesta smedjor och masugnar är sedan länge rivna.

Familjen flyttar till centrala Hudiksvall där de kommer att bo resten av sina liv. Daniel, som nu är 58 år, ger sig i kast med andra affärer och tituleras "handlanden". Hans erfarenheter av att leda verksamheter leder också till att han blir direktör för Hudiksvalls mekaniska verkstad AB. 1874 erbjuds allmänheten att

teckna aktier i bolaget då de tar in 300 000 riksdaler i kapital. Aktieteckningen kan ske direkt hos Daniel Silén eller på verkstadens kontor vid inre varvet.

Han tycks röra sig i de högre kretsarna och utses inom kort till rådman i staden och även kyrkovård. Rådmanslönen är 50 kronor i månaden. Daniel agerar också syssloman vid konkurser och tillvaratar då uppdragsgivarnas ekonomiska angelägenheter. Han drar nytta av sina kunskaper i bokföring och ägnar sig även åt revision, bland annat åt Hudiksvalls järvägsaktiebolag och Hudiksvalls boktryckeri.

Daniel blir under sin livstid rätt förmögen och investerar pengarna i bland annat fastigheter och är delägare i fem tomter i Hudiksvall. Han köper också aktier i olika bolag, exempelvis Helsinglands Enskilda Bank och Hudiksvalls Spritvaruförsäljnings AB. Det samlade aktievärdet uppgår till över 35 000 kronor.

Hustrun Helena ser till att dekorera hemmet och de har ett tjugotal blomkrukor och flera "toilettspydnader". I sängarna bäddas det med dunbolster och dunkuddar. Ibland bjuder familjen över bekanta på middag som serveras på en blå och vit bordsservis. Sannolikt avslutas kvällen vid brädspelsbordet där gästerna frestas med punsch och likör. Kanske visar han upp sin värderade myntsamling.

Karta över centrala Hudiksvall från 1839 med rödmarkering för de fem tomter som Daniel var delägare till.

Han klär sig i frack och *tulubb*, en lång pälsfodrad överrock. I innerfickan fickan finns ett guldur med kedja. På huvudet finner vi en så kallad *felbhatt*, gjord av fin bomullsväv med invävda silkestrådar. Regnar det har ett par guttaperkagaloscher.

Familjen har ett bokskåp med glasdörrar där Daniel förvarar sina böcker. Förutom ett antal biblar och psalmböcker finner vi Tegnér's skrifter i sex band, liksom ett konversationslexikon och fyra årgångar av Svenska Familjjournalen. Daniel röker pipa och har en tobaksdosa i silver. På äldre dagar går han med käpp och det blir att skaffa glasögon. Han är också innehavare av en sexton hästars ångmaskin med pan-na, med oklart ändamål.

Daniel Silén.

Vid denna tid finns också så kallade "hårkullor". Det är kringresande dalkullor som tillverkar smycken av människohår. Detta är högsta mode och Helena har en sådan brosch i guld med hennes eget mörka hår pryddigt knypplat till formen av en harpa.

Många i den Silénska släkten dör av oförklarlig anledning av olyckor. Daniel Siléns farfars farfar, Nils Hansson, drunkar 1746 under fiske i Gansesjön. Drunknar gör även Daniel Siléns andra son Nils Herman, endast två och ett halvt år gammal. När Daniel och Helena två år senare får en ny son döps han också till Nils Herman för att hedra minnet av den avlidna sonen.

Daniels äldre bror Nils dör också i en olycka då hans vagn stälper omkull på väg till kyrkan. Hästen råkar snärja in sig i draglinan och Nils stöter sig så illa i fallet att han nästan ögonblickligen avlider. Daniels yngre bror Hans halkar på väg till kyrkan, får en stöt i bröstet och avlider några dagar senare 81 år gammal. I modernare tid har vi Daniels barnbarn Ali Silén som 32 år gammal snubblar i en rännsten i Härnösand och slår huvudet så illa att han dör. Och så har vi Daniel Silén själv som också råkar ut för en vådlig olycka på äldre dar.

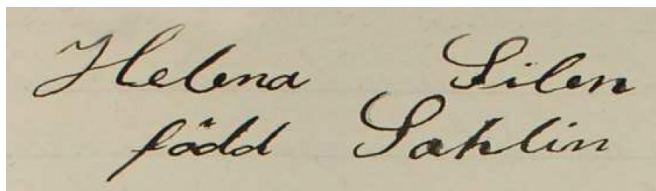

Helena Sahlin.

Daniel Siléns dödsannons i Hudiksvallsposten.

En dag i maj har Daniel under förmiddagen varit ut åt landet och är på hemväg. Han kör förbi Fredens kulle på väg in mot centrala Hudiksvall. Flaggorna som vajar på en herrgård skrämmer dock hästen och vagnen som han åker i välter. Daniel slår sig svårt i ansiktet och blir medvetlös. Han förs till lasarettet i Hudiksvall där man konstaterar att hans öga blivit förstört, att läpparna har slagits upp och även att bröstet har fått en svår stöt. Han kommer snart åter till sans och trots hans höga ålder – han är då 75 år – har

Helena Silén (född Sahlin) undertecknar makens bouppteckning 1885.

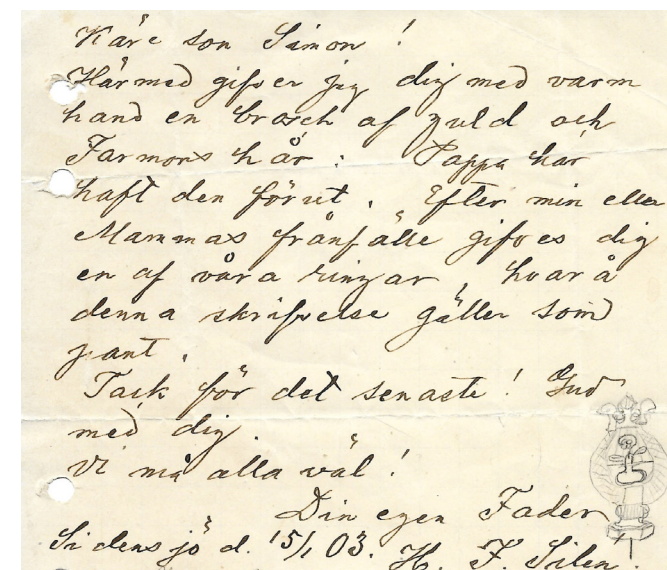
man goda förhoppningar att han ska tillfriskna. Men skadorna är så svåra att han avlider tre dagar senare.

Artiklar om hans olycka dyker upp i tidningar runtom i landet. Stockholms Dagblad tecknar bland annat följande porträtt av honom: "Efter att hafva tillbringat sina bästa mannaår såsom inspektör vid Ströms bruk, flyttade Silén på äldre dagar till Hudiksvall, der han på grund af sin rika erfarenhet och praktiska riktning snart blef mycket anlitad på både offentliga och enskilda verksamhetsområden. Utrustad med ett ovanligt minne, var han en levande statskalender och kände nästan alla sina jemnårigas födelseår."

Helena avlider fyra år senare vid 77 års ålder. Hon är då på besök hos sonen Dan som vid tiden är komminister i Ljusnedal. Det är juletid men det blir ingen munter jul för den samlade släkten. Dagen innan julafton avlider Helena av slag klockan 19.10 på kvällen. I hennes dödsannons står det, kanske något underligt formulerat, att hon "stilla och fridfullt afsomnade till den rätta julglädjen i Ljusdals komministergård".

Helena bar denna guldbrosch med sitt knypplade hår.

Fredrik Siléns brev till sonen Simon angående broschen.

Tre av kyrkorna där Fredrik Silén var komminister och kyrkoherde. Från vänster: Nätra kyrka, Vibygerå kyrka och Sidsjö kyrka.

Den äldsta av Daniel och Helenas söner, Erik Gabriel, bestämmer sig för att emigrera till USA 1869. Med sin svenska hustru Anna Söderberg får familjen tio barn och många nu levande ättlingar bor i USA. Sonen Nils Herman blir liksom sin far bruksbokhållare, senare flottningsinspektör och distriktschef för Indalsälvens flottningsverksamhet. Två av sönerna blir präster. Dan är som nämnt ovan komminister, men vi fortsätter följa den yngste sonen Hans Fredrik Silén.

Hans Fredrik Silén föds 10 februari 1851 och växer upp som den yngste av fyra bröder. Han avlägger mogenhetsexamen i Hudiksvall våren 1870, en dåtida motsvarighet till dagens studentexamen. Redan som ung pojk anses hans kristendomskunskap vara god och han väljer också en bana som präst. Han fortsätter

sina studier vid Uppsala universitet för att efter sex år prästvigas i Härnösand. Under studietiden arbetar han också som informator, en form av privatlärare, i hushållen hos handlaren Gustav Lindberg i Torps hammar och doktor Landgren i Delsbo.

Fredrik utnämns till tillförordnad kapellpredikant i Jörn, en liten ort som ligger mitt i ödemarken långt upp i Norrland. Det är männe inte Fredriks drömjobb, men alla måste börja sin karriär någonstans. Men innan han bosätter sig i Jörn gifter han sig i Söderhamn med Sara Katarina Norell, Sally kallad.

Ett år efter giftermålet är det dags för barnafödelse – det blir tvillingar. En flicka och en pojke föds 13 juni 1878, men pojken dör vid förlossningen och flickan

blir bara fyra dagar gammal. Det är säkert med tungt sinne Fredrik håller begravningsgudstjänsten för dem. Men till tröst får de ytterligare fem söner och en dotter, vilket måste sägas vara något av en prestation i sig då de föds inom loppet av sju år.

Efter fyra år tillträder Fredrik som komminister i Nätra församling. Det är fortfarande långt norrut, men åtminstone lite närmare hemtrakterna. 1883 avlägger han pastorsexamen och redan året därpå utnämns han av Kunglig majestät till kyrkoherde i närbelägna Vibygerå. Kyrkan i nyklassicistisk stil är näst intill nybyggd, bara tio år gammal. Familjen har nu kommit upp sig en aning och har hela tio pigor och tre drängar som tjänstefolk.

Hans Fredrik Silén.

1899 utnämns han istället till kyrkoherde i Sidensjö som ligger i samma trakt. Familjen har det rätt gott ställt på prästgården då gården är stor och inramas av en vacker trädgård med staket. Invändigt har de åtta sängar (fem imperial och tre gustavianska), nio soffor (både stoppade och i trä) och hela 70 stolar. Fredrik bär guldur i kedja och hustrun Sally har guldörhängen.

Som präst är Fredrik förstås beläst. I hemmet finns hela fem bokhyllor och de rymmer en större boksamling. Han tycks också ha ett omvärldsintresse och läser tidningen regelbundet. I huset har de två jordglobar, ett flertal kartor och ett förstoringsglas. Han har också en chifffonjé med skrivattiraljer, sannolikt författar han en del av sina predikningar där.

Hustrun Sally lagar omeletter och våfflor, bakar småbröd och skorpor, gör bakelser och kakor. Hon har ett rejält bakkbord liksom en ansenlig mängd husgeråd. Hon syr, väver och spinner och sköter om sina blomkrukor i hemmet. På kvällarna kanske någon i familjen spelar på orgeln eller så tar de fram solitärspelet. Sommartid rör de ibland ut med ekan, vintertid plockar de fram sparkstöttingen och släden.

Sara Katarina "Sally" Norell.

De äldsta barnen i familjen Silén: Einar, Helge, Paul och Simon.

Hela familjen Silén samlad för fotografering.

Fredrik innehar en del märkliga föremål med tanke på att han är präst. Ett salongsgevär må vara behövt, men två revolverar? Han spottar inte i glaset tycks det, då familjen innehar 30 vinglas och tre korkskruvar. Det händer att han röker cigarr och han har en snusburk i glas. Yttermera tillkommer sju spottlådor. Ibland går han klädd i vargpäls eller, något mer udda, en hundskinnspäls. På golvet har de även en björnhud.

Hushållet rymmer flera saker som visar på rörelsen mot en modernare tid och ett generellt ökande välstånd i samhället. Vad sägs exempelvis om en symaskin, en teaterkikare, knivar för ansjovis och fem slipade geléglas. Samt en möbelyftare. Familjen är också innehavare av något som tidigare generationer

Fredrik Silén tillbringade sina sista dagar i Cannes (foto från 1886, Tekniska museet).

definitivt inte har haft: "en ringledning med batteri" – en telefon!

Fredrik har tidigt i livet brottats med sin hälsa. Kanske tar det kalla klimatet i Sverige hårt på honom, för han bestämmer sig 58 år gammal att färdas till Cannes i södra Frankrike. Förhoppningen är att denna kurort ska återställa hans hälsa, men inte ens vårsolen på rivieran lyckas vända utvecklingen. Fredrik dör av en stroke i Cannes 19 april 1909 och begravs där redan dagen efter.

Klokt nog har Fredrik tecknat en livförsäkring i Skandia, som utfaller med 10 000 kronor efter hans

Einar Silén.

Paul Silén.

Simon Silén.

Ali Silén.

Mildrid Silén.

död. Dödsboets tillgångar uppgår till 17 000 kronor, men dessvärre har Fredrik av oklara skäl dragit på sig rejält med skulder. Dels har han tagit banklån på stora belopp, dels har han skulder till många privatpersoner på många tusentals kronor. Sista raden i bouppteckningen visar en brist på 145 kronor. Om hustrun Sally så skulle sälja allt hon ägde skulle hon ändå inte bli skuldfri. Hon bor kvar i Sidensjö men under mindre trevliga omständigheter. Hon är inneboende på gården Stig med bland andra pigan Brita Nordin som är dömd för barnamord – inte bara en utan två gånger.

Fem år senare möts Sally av ett nytt dödsbud, hennes son Helge Silén har dött i Stockholm. Hon reser ner till huvudstaden för att närvara vid hans begravning, men hon dör själv samma dag av dubbelsidig lunginflammation.

Fredrik och Sally har ytterligare fem barn: Einar Silén som är komminister i Nysätra, Paul Silén som är pastor i Boden, kamrer Simon Silén, Ali Silén som också är kamrer samt Mildrid Laurentia Silén som blir skolkökslärarinna i Luleå.

